

Tema barnevernet

<https://www.dagsavisen.no/nyemeninger/hvor-kommer-mistilliten-til-barnevernet-fra-1.1151183>

Kunnskap om barnevernet i Norge formidles vanligvis av forskere eller fagpersoner med bakgrunn fra Norge. Men hvordan fremstår det norske barnevernet hvis man ser det utenfra? Journalisten Maciej Czarnecki dekker Norden for den polske kvalitetsavisen Gazeta Wyborcza. Han ga for et par år siden ut en bok i Polen, der han forsøker å komme til bunns i hva det norske barnevernet er. Barnevernet hadde da hatt en rekke skandaleoppslag i landets massemedier og var blitt litt av et skjellsord. Nå foreligger boken «Norsk barnevern sett utenfra» på norsk. Den lanseres i disse dager.

I boken forteller polske foreldre som lever i Norge om erfaringer med barnevernet. Boken gir slik et utenfrablick – polske migrantforeldres blick – på det norske barnevernet. Samtidig slipper en rekke norske fagpersoner til for å bidra til forståelsen fra ulike vinkler og ståsteder, blant andre også vi, som er forfattere av denne kronikken. Vi har gjennom vår forskning på barnevern og etniske minoriteter, fått innblikk i hvordan misforståelser og dårlig kommunikasjon påvirker samarbeidsrelasjoner og forståelse av hva problemene i bunn og grunn handler om.

Czarneckis bok kommer på bakgrunn av motstand og opprør mot det mange har ansett som det norske barnevernets ikke-legitime inngrep i familien. I de seneste årene har dette ført til protester og gatedemonstrasjoner i flere land. Kritikken har fått bred nasjonal og internasjonal oppmerksomhet og har oppildnet barnevernskritikere også her hjemme.

Mye av kritikken mot barnevernet kommer fra foreldre og representanter for innvandrersorganisasjoner som hevder at ansatte i det norske barnevernet ikke forstår eller tar hensyn til deres kulturelle verdier, tradisjoner, praksiser og oppdragelsesstrategier. Kritikerne hevder at barnevernet derfor ofte fatter beslutninger på feilaktig grunnlag.

Dette har ført til at forholdet mellom barnevernet og innvandrergupper ofte er preget av mistillit. Polakkene er den største innvandrerguppen i Norge med 2,1 prosent av befolkningen og er samtidig den gruppen med minst tillit til barnevernet. Bare 28 prosent av de med polsk bakgrunn har tillit til barnevernet, viser en fersk Ipsos-undersøkelse. Tilsvarende tall for folk fra Bosnia, er 63 prosent.

Ulike syn på barn og familie

Barnevernets oppgave er å sikre at alle barn som bor og lever i Norge har forsvarlige oppvekstforhold. Når barnevernet får melding om at barn lever under forhold som kan være skadelige, har det plikt til å undersøke og vurdere deres situasjon. Barnevernslovgivningen gir barnevernet myndighet til å gripe direkte inn i menneskers liv for å sikre og ivareta barns behov. Lovgivningen åpner på denne måten for at barnevernet kan gå utover de grensene som vanligvis trekkes mellom det private og det offentlige. Barnevernets inngrep er noen av de mest alvorlige og integritetsinntrengende handlinger statlige myndigheter kan foreta overfor privatpersoner.

Tiltak som blir iverksatt overfor barn og familier skal begrunnes i prinsippet om «barnets beste», hva som gir gode oppvekstvilkår. Boken viser at mange polakker som har hatt befatning med barnevernet, oppfatter disse kriteriene som vage og skjønnsmessige. Særlig gjelder det vurderinger av barns psykiske og sosiale utviklingsmuligheter.

Norge er et barnesentrert samfunn hvor barn har tydelige individuelle rettigheter. I andre samfunn kan man i større grad være opptatt av barnet som integrert del i en kollektiv familie, enn av barnet som et selvstendig individ. I mange land griper myndighetene ofte først inn når barns liv og helse er i direkte fare, mens man i Norge også legger stor vekt på vurderinger av barns psykiske og sosiale utviklingsmuligheter.

Avhengig av tillit

Tillit til barnevernet bygger både på personlig tillit og tillit til systemet. Når barn og barn og foreldre erfarer at barnevernet har, og formidler, relevant kunnskap om deres situasjon og kontekst vil det lettere oppstå tillitsfulle relasjoner.

Til tross for kritikk og protester mot barnevernet i Norge er det ulike erfaringer fra møter med barnevernet. Dette fremgår av Czarneckis bok. Flere av fortellingene i boken viser hvordan mange av de polske foreldrene frykter barnevernet og går langt i å unndra seg kontakt, mens noen av familiene er takknemlige for den oppfølgingen de har mottatt.

Samme problemer som norske familier

Manglende «kultursensitivitet» i barnevernet blir gitt som forklaring når det oppstår konflikter mellom barnevernet og minoritetsfamilier, slik det blant annet

framkommer i den nye rapporten; Myter og realiteter. Innvandreres møte med barnevernet, fra NTNU samfunnsforskning.

Men hvor hensiktsmessig er det at debatten om barnevernet i Norge og etniske minoriteter i så stor grad relateres til kulturelle forskjeller? Hvis vi ser til Czarneckis bok er det nemlig lite typisk «polsk» over de situasjonene han beskriver. Situasjonene er derimot ofte typiske for mennesker som er fattige, som har få rettigheter i arbeidslivet, dårlige boforhold, psykiatri, rus og vold – uansett nasjonalitet. Det er til dels dramatisk dårlige levekår i de familiene forfatteren beskriver. De polske familiene har de samme problemene som etnisk norske i en tilsvarende situasjon ville hatt. I tillegg til at det kan være problemer som har sammenheng med migrasjon, språk og systemforståelse.

Trenger mer kunnskap

Man kan derfor hevde at barnevernet trenger mer kunnskap om de problemene som ofte springer ut av fattigdom og sosial utsatthet, ikke først og fremst mer kunnskap om kulturelle forskjeller. Barnevernet bør i større grad skaffe seg innsikt i hvordan sosial ulikhet, fattigdom og marginalisering oppstår og påvirker familiers liv og hverdag. Men det er selvsagt også viktig å undersøke hvordan kulturelle normer, verdier og tradisjoner påvirker samhandlingen mellom barnevernet og dem de jobber med. En slik helhetlig forståelse, der man tar utgangspunkt i familiers konkrete situasjoner og problemer, vil gi barnevernet et bedre utgangspunkt både for å samarbeide med og gi tilpasset hjelp til den enkelte familien.

Teksten er bygd på forordet kronikkforfatterne har skrevet i boken «Et utenfrablikk på det norske barnevernet», utgitt på Fagbokforlaget i mai 2018.